

ABONAMENTUL:

Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

REDACTIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi Nr. 1/a

INSERTIUNILE
se primesc la admini-
strație.
Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscriptele nu se in-
napoiază.

ROMÂNUL

Pressa noastră și cărțile românești în războiul actual.

II.

Ați străbătut spitalele și instituturile de reconvalescenți în decursul războiului acestuia? Ați întrebat pe sora de caritate: unde se află Români? V'ați apropiat de patul de suferință al fratelui vostru ajuns în răstriașe?

Cred că da. Cred că ați sacrificat bucuros orele de cafea, plecticoase și pline de banalitate, și stau să jur că v'ați spus în conștiința dvoastră: E datoria mea să cercetez pe cei bolnavi! Sunt frați de ai mei!

Bolnavii vă vor fi mulțumit pentru atenția arătată, dar totodată vă vor fi cerut ceva: dați-ne cărți, cărți românești!

Oricine a străbătut spitalele pe unde se află Români a constatat — de sigur — foamea de carte românească a răniților noștri.

E vorba: cum ne-am îngrijit noi și cum ne îngrijim acuma ca foamea aceasta să se potolească?

Nu se putea prevesti că va ținea războiul atâta — e drept. Nimeni n'a avut puțința să știe că războiul va ținea un an — ce zic un an?! — mai mult, Dumnezeu știe cât!

„Asociațiunea” noastră n'a stat cu mâinile în sân. N'avem nici un motiv să-i aducem învinuiri. A dat din greu. A împărțit mii de exemplare din biblioteca ei populară, din cărțile, cari îi stau la dispoziție*). Alte societăți culturale, cari să sară ntr'ajutor nu prea avem.

*) În 1915 — 5849 cărți, în preț de 1954.70 cor. (v. „Transilvania”).

„Comitetul de caritate al capelei române pentru soldații români din Viena”, constituit la începutul războiului, a editat o „carte de rugăciuni pentru ostașii români din monarhia austro-ungară”, intitulată „Mângăierea ostașului” (Tipărită la Wallischhausser, în Viena.) Broșura, publicată cu binecuvântarea I. P. S. mitropolitul Vladimir de Repta, din Bucovina, s'a răspândit în cercuri largi. Pe mulți soldați îi găsești cu „Mângăierea ostașului” în mână. — („mângăierea aceasta este chemată să contrabalanseze „Visul mamei Preciste”, care nu este inexceptionabil din punctul de vedere al dogmelor noastre bisericești.)

Pentru soldații bucovineni, în primul rând — dar și pentru ai noștri, — a tipărit d. Alexandru Leca Morariu, care subscris acum „sublocotenent al reg. 41 de inf. în Hajdunánás, Erz. Baon. 95”, un volum de „Povești bucovinene”. (Suceava 1915, Tip. soc. „Școala română”. Se vinde în scopul înființării unui muzeu „Ciprian Porumbescu”, 1 cor.) Poveștile acestea bucovinene sunt bine redactate, cu multă dragoste adunate și merită atenția noastră.

Despre volumul de schițe din războiul al dlui Al. Ciura și despre volumul de versuri de actualitate al dlui Aron Cotruș — s'a scris în presa noastră pe larg.

Mai amintesc aici colecțiile de poezii populare tipărite de d. Dim. Cioloca: Cântece din războiul, Caransebeș, 1915 și „Dor și jale”, cântece din războiul, culese de un prieten al cătanelor, ed. tip. „Carmen” Cluj 1915.

O broșurică a apărut „pentru cei răniți de prin spitale” și în edit. „Gazetei Transilvaniei”: „Grigoraș Păsărarul” o prelucrare de Ilie Marin.

Oricât de mult ne-am bucura de publi-

cațiile amintite — va trebui să constatăm că atâta cât s'a publicat până acuma din prilejul războiului și câte volume și broșuri s'au răspândit până acuma, din partea oamenilor privați și a instituțiilor noastre, prin spitale și institute de reconvalescenți — este *prea puțin*.

Știm toate greutatețile, cunoaștem toate argumentele pro și contra — cu toate acestea, tocmai din cauza aceasta, trebuie să constatăm: e prea puțin ceea ce s'a făcut până în ziua de astăzi.

Întrebați „Societatea ortodoxă” din Viena, întrebați spitalele din toate orașele mari din Austria și Ungaria și de pretutindeni vi se va răspunde: *dați-ne cărți românești!*

Cine sare într'ajutor, acuma, Românilor de prin spitale, cine le dă puțința să-și scurteze timpul suferinței, cine răpește din brațele durerei pe frații noștri — săvârșește o *faptă națională* de prima ordine.

Că nu sunt milionar, că nu sunt bogătan, că n'am cel puțin câteva zeci de mii — ca să dau din prisosul averii mele pentru scopul acesta o sumă rotundă respectabilă!

Se va găsi între cetitorii acestor rânduri, între cetitorii cu dare de mână, unul, care să-și ia la inimă apelul acesta? Va afla răsnet glasul acesta al meu — acum, când vuietul războiului bântuie cu turbare? Chemarea mea este chemarea a zeci de mii de bolnavi de prin paturile de spital. Strigătul meu de alarmă este strigătul fraților noștri, cari pățimesc, cari lihnesc după o picătură de apă în mijlocul unei Sahare înfricoșate. Picătura de apă, întăritoare, răcoritoare — să fie cartea românească.

Am întrebuit o floricecă stilistică: Sahara! Mi-e rușine. Nu e timpul acuma de floricele de stil! E vorba de ajutor: Dați, dați,

Prinos scumplilor mei morți.

La râul Vavilonului.*)

— Plânsul celor prinși. —

I.

Se clătinau cu jale, chitarele-atârinate.
Indurerat amurgul se cobora pe creste....
Pe stepele străine, înflorate toate
Murea acordul ultim din trista-ne poveste.

Și singuri frați de-o lege, de-un sânge și de-o soarte
Stam muți și buza moartă se zbuciuma să 'ngâne
O vorbă de-alinare.... și ne mușcau din suflet
Inveninate gânduri și presimțiri păgâne.

Și 'n jurul nos' străinii nebuni de bucurie
Iși zângăniau norocul pe strunele 'nflorite
Și chiote de 'nvingeri spărgeau tăcerea nopții
Cutremurând pământul și zările mărite....

*) Poezia aceasta am scris-o inspirat fiind de duioasa scrisoare a unui prizonier român în — Rusia.

II.

....Și strânși în jurul nostru cu ochii de hiene
Privindu-ne, sub salcii cum stam indurerati
Ne-au zis „e sărbătoare, să puneți flori pe strune
Noi suntem beți de 'nvingeri, dorim să ne cântați.

„Voi lași ați fost de-apururi, noi pururea eroi
Și dacă toți ai voștri sdrobiți muriră 'n gloate
Trăim noi toți.... de cântec să tremure țaria
Chitarele să țipe ca nicicând instrunate.

„Hura! trezit pământul din amorțea morții
Să crepe ceriu 'n două de-atât avânt nebun....
Hura! de mila voastră plâng umbrele 'nserării
Și strălucirea noastră și stelele o spun”.

III.

Și biciu țesut din flacări, s'a învărtit cu șuer
Să ne lovească fața de lacrimi udată....
Și-am prins în mâni chitara și blestemând din inimi
Ne-am început cu silă cântarea așteptată!

Și-am preamărit în strune pe ucigași — o ceriuri—
Și cum țipau cu geamăt, chitarele lovite!....

Și ei rădeau satanici cu ochii beți de 'nvingeri,
Și noi slăviam — sârmanii — cu buze 'ncremenite.

Te roagă Babiloane să 'ncremenești așa
In groaznice acorduri de strune și 'n delir
Că de-a veni vre-odată și ceasul răzbunării
Din inimile voastre noi face-vom potir,

Și lacrimi și sânge amestecând într'insul
O să-l năldăm în ceriuri și-o să-l isbim apoi
In fața alor voștri, cari vor cerși o milă,
Atunci când nunta mare ne-o vom începe noi.

Deci tremură nebune! căci ostile-s aproape
Hura! pe mâne noapte va răsări alt soare
Și alți nuntași cânta-vor pe locul unde astăzi,
Ne blestemăm noi morții 'a voastră sărbătoare!

Și-atunci cu ochii tulburi și dornici de răsplată
Când veți cerși o milă cu ochiul istovit
Vom.....

sterge lacrimile din ochii voștri satanici
Și-om săruta cu milă obrazul îngrozit....

O. Hulea.

oameni buni! Și pe voi vă poate ajunge nenorocul! Sunt frați de ai voștri, cari cer!

Nu numai cei bogați, nu numai cei fericiți pot să ajute. — Fiecare din noi poate să contribuie cu ceva, cu o părticică cât de mică, la alinarea suferințelor alor noștri.

E vorba: cum?

Iată cum: Căutăm prin bibliotecile noastre private cărți, de cari credem că vor aduce bucurie bolnavului și le trimitem ca să ajungă în mâinile lui. Cumpărăm broșurile ieftine, bune dela librăriile noastre și le trimitem scumpulor noștri din tranșee, din spitale, din lazarete.

Se va putea răspunde: nu știm ce să trimitem și cum să trimitem. Alte neamuri s'au îngrijit ca publicul să știe ce să trimită și unde să trimită. La noi s'a făcut prea puțin în privința aceasta.

Dar nu e prea târziu! Nu este niciodată prea târziu, dacă vrea cineva să săvârșească o faptă bună.

De aceea să ne îngrijim ca să fie informată opinia publică românească asupra întrebărilor de mai sus.

„Comitetul de caritate al capelei române pentru soldații români din Viena” — adresa corectă este: *Wien I Löwelgasse 8. I.* — a publicat în timpul din urmă un apel cald către toată suflarea românească să trimită cărți pentru soldații noștri. Să nu fie intelectual român care să se dea înapoi dela această datorie.

E vorba: cari cărți vor fi mai potrivite? Aici va trebui să ascultăm de sfaturile cuminți ale unui om plin de experiență în privința aceasta, a bibliotecarului Dr. E. Ackerknecht, care — raportând în organul „Societății Comenius” pentru „educația poporului” (Iunie 1915) despre experiențele sale de până acum — stabilește următoarele norme, pe cari le putem aproba și noi:

- 1) broșurile să fie ieftine,
- 2) bucăți scurte,
- 3) dacă se poate, ilustrate,

4) ușor broșate, ca să nu cadă spre greutate bolnavilor, în pat, și

5) să nu fie paguba prea mare, dacă vor trebui arse — ajungând în mâinile unui bolnav de o boală infecțioasă. Firește, partea umoristică va trebui să prevaleze în alegerea broșurilor — căci de jale au destulă parte soldații noștri. O rază de veselie pe fețele lor bătute de vânt și de ploaie — numai bine le poate face.

Intr'un articol viitor am să dau sfaturi unuia, care vrea să trimită ceva societății vieneze amintite sau — personal — cuiva de pe câmpul de luptă sau din spital. Am compus o listă — nu prea mare și la nici un caz completă — a broșurilor, pe cari le cunosc și pe cari le-aș vedea bucuros în mâinile soldaților noștri.

Dacă vor veni alții și vor completa lista — cu atât mai bine. Doresc chiar această completare binevoitoare. E vorba să se spargă ghița și să știe cetitorul neorientat ce ar putea trimite, ca să procure bucurie soldaților.

Dacă n'ar fi relațiile încordate de acum, aș fi militat pentru ideea să se întreprindă o mare acțiune în România pentru trimiterea de literatură beletristică pe seama soldaților noștri. Cărți, cari conțin numai și numai beletristică și cari sunt inofensive din punct de vedere politic. Nu știu de ce nu s'a lansat ideea aceasta, de mai înainte, în România — căci pasul acesta n'ar fi putut fi interpretat la nici un caz din partea nimărui altfel, decât ca o faptă samaritană, vrednică de luadă.

Dar nu numai beletristică putem trimite noi celor de prin spitale. Gramatici, manuale de fizică, de istorie naturală, istorii și zeci și zeci de alte ramuri, cari vor putea interesa pe cei răniți și pe cei de prin tranșee.

Zilele și nopțile sunt atât de lungi. În spitale se hotărăște unul sau altul să cunoască o limbă mai temeinic, să se adâncească în tainele naturii mai mult, decât a făcut-o până atunci — o carte trimisă îi lărgeste orizonturile și-l răpește din brațele desnădejdiei.

De-ați vedea fețele vesele când întinzi răniților câte o carte, câte o gazetă, de ați auzi mulțumirile lor — de ați ști cât bine săvârșiți printr'asta n'ați sta nici o clipă la îndoială și ați alerga să săriți și dvoastră într'ajutor.

Apelul societății vieneze să aibă rezultatele cele mai mulțumitoare!...

Sinbad.

O privire în trecutul apropiat al marilor state europene.

IV. (2)

În Franța, Ludovic XIV poartă războiul pentru tronul Spaniei (1701-1713-1714). Impotriva năzuințelor lui se ridică Wilhelm de Oranje, care organizează rezistența Europei întregi împotriva planurilor lui Ludovic XIV și ca rege al Angliei cu o rară energie pregătește calea Angliei de a deveni ea prima putere comercială și maritimă în lume. Întreprinderea lui reușește cu atât mai ușor, că Franța istovită de războaiele continentale își neglija coloniile și flota, aceste opere grandioase ale lui Colbert (1662—1683), celebrul ministru al lui Ludovic XIV. Încă în ultimii ani ai veacului al XVII-lea Anglia își eluptă superioritatea pe mare asupra Franței și o menține de atunci până în ziua de astăzi.

Stăpânirea lui Ludovic XV împinge Franța prin greșeli politice și imoralitate spre ruină. El a comis imprudenta — în războiul de șapte ani — de a se bate deodată cu Prusia și cu Anglia; urmarea a fost sdruncinarea finanțelor și a prestigiului militar al țării sale și pierderea coloniilor americane, cari prin pacea dela Paris încheiată la anul 1763 cad în mâna Angliei. Datul acesta hotărăște în special asupra sorții Americii de Nord; ea — cu excepțiunea Mexicoului — scapă de sub influința rasei române și devine teritoriu de colonizație a rasei anglo-saxone. (Schmoller, op. cit. și A. Damaschke, Geschichte der Nationalökonomie, Jena 1905.)

Starea financiară desperată a statului — accentuăm curvântul acesta, căci la moartea lui Ludovic XV numai statul francez era sărac, nu

Orbii.

Zi de zi sucumbă acolo în linia măcelului un număr de voinici cu ținută sfidătoare și ochi scăpărători de flacăra sufletului lor eroic. Norodul invalizilor n'are să conțeniască decât cu încetarea năpastei războiului. Atinși de aripile morții ei sunt ridicați pe nășalii zi de zi, sunt transportați de trenuri la îndepărtări uriașe și la o anume gară se însiruie în lung și trist convoiu ca să traverseze, cu fețe stinse, topiți de oboseală, ulitele orașului până la spital. De câteori trec prin fața noastră, fiori sguđitori ne cuprind și nervii noștri sunt și astăzi, după atâta timp, susceptibili, în totatătea rânduri, de noui și noui emoții.... Cu admirabilă armură e înarmat sufletul omenesc, în el sunt resurse necunoscute de energii ce dorm în ascunzături tănuite. Nu sunt dureri așa de mari, de covârșitoare pe cari să nu le poată suporta, să-i frângă rezistența. Nuiăua de alun cu cât o încovoi mai tare cu atât dispune de mai multă elasticitate.... Pare a se adevăra și în lumea sufletească o calitate ca aceasta.

Soarta tuturor nenorociților ne apasă sufletele și împinge cugetarea în negre gânduri asupra destinelor rezervate neamului omenesc. Răniții toți ne storc înduioșări, ne fac sufletele să freamăte de durere, dar, vai, orbii au cea mai nemiluită soartă, impresiile ce ni le produc ei sunt teribile. Pleoapele li s'au lăsat grele, despărțind definitiv ființa lor de lumea externă, care nu li se mai poate răsfrânge în suflet prin magicele oglinzi. Lumină de soare și de lună, culoare de flori, fizionomiile făpturilor din lume rămân fără influență asupra lui, comoara gân-

durilor închise într'o carte nu-i poate pătrunde în conștiință.

Și ceilalți invalizi sunt apatici, răsvrățiți, dar nu sunt abătuți de melancolie ca acești izolați, nu sunt tăcuți și nu-și adună atâta răutate în suflet ca orbii. În semenii lor n'au încredere, nu vreau să-i asculte, nu vreau să le vorbesc, ei își zăvoresc sufletul, alimentându-l neîncetat cu ură. În sufletul nimărui nu se acumulează atâta ură ca în al orbului....

Război, patriotism, eroism.... să nu cuteze cineva să rostiască astfel de cuvinte căci orbul le-a fost jertfa și pronunțarea lor va avea efectul unei descărcări de trăsnet, pe care nu se poate prevedea că o poate suporta.

S'ar părea că nu există remediu ca să reintroduci într'un rost normal de viață pe orb, pe acest ostracizat al vieții. În războiul de cincisprezece luni, însă, s'au găsit desinteresati cari să facă o adevărată școală cu orbii, școală migăloasă dar salvatoare. Principiile acestei școli nu permit ca pe orb să-l compătimesti în față, să-l plângi, ci irascibilul său suflet să-l calmezi prin vorbe calde cari să-l smulgă din izolarea, din liniștea și timiditatea sa de copil. Ii vei vorbi despre sat, casă, părinți, familie dacă are; îi vei aminti animat despre gospodărie, din când în când îi vei desmormi nervii prin sunet de muzică, să-l faci să participe la mersul normal al vieții sociale, să-l delectezi cu anecdote. Din jurul lui trebuie să înlăturăm pe curioși, pe compătimitori. Mediul pe care i-l creiezi să fie îmbibat de veselie, de umor bun și sănătos, de idei de libertate, demnitate, independentă. Moralul în acest chip se corectează, cugetarea nu-i va bate câmpii.

Romanul lui Paul Bourget apărut deunăzi

„Le sens de la Mort” are următoarea scenă în care este condamnat un anume tratament ce se face orbilor:

— Quelle est la personne qu' OEdipe doit détester le plus?

— C'est Antigone, parce qu'elle lui rappelle à chaque instant qu'il est aveugle*).

Intr'un admirabil articol de ziar Brioux scrie că un orb poate trăi demn, prin muncă își poate câștiga pâinea, poate avea familie fericită, dar cei ce-l înconjoară sunt datori să-l informeze precis despre valoarea muncii pentru ca să nu i se corupă spiritul și să alunece în umilitate ea soartă a cerșitorului¹⁾.

Nu-i cu totul întunecat orizontul vieții unui orb, căci și-o poate susține cu cinste și demnitate dacă adevărații sprijinitori se îngrijesc de o educație sănătoasă a lui²⁾, și umanitatea datorește recunoștință îndreptățită pentru sollicitudinea asta delicată, ce reclamă jertfe deosebit de valoroase, multă învingere de sine.

Ion Ciopotel.

* — Pe care persoană ar trebui să o deteste mai mult Oedip?

— Pe Antigona, pentru că-i amintește în fiecare clipă că-i orb.

¹⁾ „On peut affirmer, on peut répéter et jurer et crier qu'un homme privé de la vue peut vivre, peut être aimé, peut vivre par lui-même en gagnant son pain, peut avoir des enfants sains, peut goûter toutes les joies de la famille; on peut donner sa parole d'honneur que cela est vrai, parce que c'est vrai et que des milliers d'exemples le prouvent”....

²⁾ Indrumări prețioase în: „L'Education professionnelle des soldats aveugles”, de Ernest Vaughan.

și poporul — îl îndeamnă pe Ludovic XVI (1774—1792) să convoace statele generale (états généraux) și încă îndoiind numărul statului al treilea pentru ca să poată înfrânge opoziția aristocrației; aristocrația adevărată ținând morțiș la privilegiile ei, împiedecase reformarea sistemului de dare și prin aceasta sanarea finanțelor statului. Statele generale se transformă prin contopirea celor trei state în adunare națională, iar aceasta ajunge sub conducerea demagogilor radicali, cari apoi aprind focul revoluției. Nu încapă îndoiială că deoparte autoritatea scăzută a regatului francez, de altă parte ideile democratice transplantate din Anglia și America — în aceasta din urmă ideia antidemocratică și-a găsit întruparea în republica Statelor-Unite, — apoi materialismul filosofic și doctrina lui Rousseau despre stat și societate pregătiseră din vreme suferințele pentru revoluție.

Ludovic XVI, om slab de caracter cum era, s'a văzut silit a-ș ceda pe rând toate atribuțiile regale Conventului, care el singur se identifica cu națiunea. Când apoi Ludovic nemai găsiind ieșire din strâmtoare, a reclamat ajutorul monarhiilor străine, tot Conventul l-a acuzat de înaltă trădare, l-a judecat și l-a executat.

Firește revoluția a avut și rezultate pozitive: declararea drepturilor omului, înlăturarea privilegiilor de clase și desrobirea maselor, în sfârșit guvernamentul de sine a națiunii. (G. Maier, Soziale Bewegung und Theorien, Leipzig 1906, K. Th. Heigel, Politische Hauptstomungen in Europa im 19. Jahr., Leipzig 1911.)

Încercarea câtorva puteri absolutistice din Europa de a suprima revoluția și rezultatele ei a provocat exploziile de forță ale Franței revoluționare, a cărei conducător genial devine *Napoleon-Bonaparte*.

Napoleon îndeplinește zdrobirea Europei vechi. El provoacă dela începutul pășirii sale în fruntea afacerilor publice dușmănia statelor continentale, dar mai cu seamă a Angliei, prin faptul că reclamă „granițele naturale” ale Franței, adică teritoriile până la Rhin, Belgia și Olanda. Reclamațiunile acestea amenință interesele vitale ale Angliei, superioritatea ei pe mare. De aceea Anglia nu cruță nici un mijloc ca să-l înfrângă și să-l înlătore și de fapt reușește prin superioritatea ei maritimă; cauza hotăritoare a căderii lui Napoleon a fost inferioritatea flotei franceze.

Am arătat mai sus cum flota franceză a început a decădea încă de pe vremea lui Ludovic XV. Procesul acesta o continuat și în timpul revoluției, pentru că locuitorii provinciilor nord-vestice dela țarmul mării, Bretagne și Normandia, din cari se recrutează marina, și-au păstrat sentimentele roialiste și din cauza aceasta erau urgisiți de republicani, cari chiar din motivul acesta au neglijat flota. (Rohrbach, op. cit.)

Pe uscat era Napoleon mai tare, căci dispunea de o armată mare. Armata aceasta o alcătuiă întreaga tinerime a Franței — fără deosebire de ordine socială — mânăta de iubirea de patrie sub drapel.

Armatele celorlalte state constau — după modelul celei prusești — din oameni prinși cu arcanul, ținuti prin o disciplină barbară la serviciu îndelungat. Ofițerii trebuiau să-și aibă oamenii mereu înaintea ochilor, căci altfel ușor se întâmpla să dezerteze; de aceea trupele acestea și la atacuri mergeau în șire încheiate.

Armata franceză, dimpotrivă, o ținea laolaltă însuflețirea; ea putea fi întrebuințată în formațiuni desfăcute și era mai mobilă. La toate se mai adăoga și genialitatea conducerii. Cu armata aceasta a raportat Napoleon atâtea învingeri pe uscat.

Totuș pe Anglia nu a putut-o înfrânge nici cu armata aceasta, pentru că flota lui slabă nu îi da posibilitatea să debarce în Anglia. Anglia bate în 21 Octomvrie 1805 la Cap Trafalgar chiar flotele unite franceză, olandeză, și spaniolă.

După această lovitură nici nu mai încearcă Napoleon să atace Anglia direct, ci ordonează blocada continentală (dela 1806 până la căderea lui Napoleon) contra ei, nădăjduind că va putea-o învinge astfel — pe continent. Anglia de fapt a suferit mari pagube materiale, dar băr-

bații ei conducători au continuat războiul cu încordarea supremă înțelegând că existența statului era în joc.

În curând Napoleon s'a văzut silit să încerce a supune Europa întreagă de dragul Angliei. A purtat războiul cu Portugalia și Spania (1808—1814), cu mari jertfe, dar totuș fără rezultatul dorit, căci Spaniolii sprijiniți de Englezi i-s'au opus cu îndârjire, — mai apoi s'a pornit contra Rusiei (1812) unde l-a ajuns o adevărată catastrofă. (Trecerea peste Berezina 26—29 Noemvrie 1812.)

După înfrângerea aceasta se ridică Germania împotriva lui. Partidul independent din Prusia îl silește pe șovăitorul rege Frideric Wilhelm III să declare războiul lui Napoleon. Urmează lupta popoarelor la Lipsca (16, 18, 19 Octomvrie 1813), regimul alor o sută de zile, apoi Waterloo (18 Iunie 1815). Anglia, Austria, Prusia și Rusia cu puteri unite îl zdrobesc în sfârșit pe „usurpator”. (Heigel, op. cit. R. Charmatz, Geschichte der auswärtigen Politik Österreichs im 19. Jahrhundert, I, Leipzig 1912, O. v. Sothen, vom Kriegswesen im 19. Jahr.)

Constătuirea dela d. I. Brătianu.

Hotărîrea guvernului român.

București, 23 Oct.

Joi la orele 5 d. a. a avut loc acasă la d. I. Brătianu, presidentul consiliului, o constătuire cu privire la agitațiunea „Federețiunii Unioniste”.

Au asistat câțiva domni miniștri și d. M. Ferechide, președintele camerei.

D. Brătianu a relevat unele amenințări și îndemnuri la asasinat, făcute verbal, sau prin presă spunând că toată indulgența a fost pusă de guvern la contribuție numai spre a evita în aceste vremuri o înăsprire a relațiilor dintre grupările politice. Evenimentele trebuiau să găsească uniți pe toți oamenii politici și într'un suflet țara întreagă. Nu toți oamenii politici au știut să aprecieze atitudinea guvernului atât în chestiunea externă cât și față de agitațiile din țară.

A fost luată hotărîrea de a nu se permite cu nici un chip violență cu prilejul întrunirilor de Duminecă ale „Federețiunii Unioniste”. Va fi interzisă orice manifestație pe strade. Plecarea porvincialilor în grupuri compacte pentru București de asemeni va avea să fie făcută în ordine, fără vre-o manifestație care ar turbura liniștea populației.

În Capitală vor fi cu totul interzise atrupamentele pe trotuare sau în mijlocul stradelor. Va fi de asemeni oprită staționarea în fața locurilor de întrunire.

După această constătuire, într'un cerc de fruntași politici se spunea că în cazul când vor fi anunțate nouă întruniri, guvernul ar fi hotărît să declare starea de asediu.

Un membru al guvernului mi-a declarat în această chestiune:

— „Situatiunea nu-i din fericire atât de primejdioasă ca să reclame aplicarea unui asemenea regim. Opinia publică are deplină încredere în patriotismul guvernului și face singură poliția necesară.

Guvernul e ferm hotărît însă să reprime imediat orice acțiune tinzând la turburarea spiritelor în momente atât de grave”.

PENTRU „ALBUMUL DECORAȚIILOR ROMÂNI”

nu uitați să trimiteți redacției „Românului” grabnic fotografiile vitejilor noștri și informațiunile necesare (locul nașterii, regimentul, vârsta și faptele răsplătite cu medalia respectivă).

Serbia în ora fatală.

Locuitorii din localitățile sârbești dela Dunăre au fugit în România. — Trupele sârbești s'au retras dela Dunăre. — 600 soldați sârbi au fugit în România. — Vasele austro-ungare din porturile dunărene gata spre a porni în curse, în susul Dunărei. — Dunărea în mâinile aliaților. —

Arad, 26 Oct.

„Mântuieți-ne!” Acest strigăt desnădăjduit sboară azi pe aripele vântului spre depărtări mari. Acesta este azi strigătul unui popor harnic și viteaz, alungat din cuibușorul lui de armele unei armate nu mai puțin de viteji nebiruți, de armatele aliate ale monarhiei și Germaniei mai adăogând și miile de baionete ale fraților de până ieri, ale Bulgarilor.

Dar, zădarnic. Răspunsul mult dorit nu vrea să sosească. Serbia e lăsată, se vede, în voia sorței; Serbia e părăsită de cei puternici cari au îndemnat-o să se împotrivească și de astădată valurilor năvalnice.

Serbia e azi o corabie ce plutește împinsă de vrerea valurilor spumegoase iar corăbierii deși sunt viteji, ei fac sforțări zădarnice, căci scăparea, mântuirea întârzie... nu vine. Cu o iuteală amețitoare se apropie parcă sfârșitul fatal al acestui mic popor de viteji.

Serbia și-a făcut datoria, iar acum nu-i mai rămâne decât să moară o „moarte frumoasă”, cum a spus d. Pasici, primul-ministru sârb, în cea din urmă ședință a Scupștinei (Dietei) sârbești...

Telegramele de mai jos ce primim azi arată îndestul starea desnădăjduită în care se găsește Serbia.

Orașul Raduievaț ocupat de trupele bulgare. — Locuitorii sârbi fug în România.

T.-Severin. — Polițaiul din Cladova, venind în localitate, a declarat că trupele bulgare după o luptă violentă au ocupat Raduievațul și împrejurimile sale. Orașul e aproape distrus de canonadele artileriei bulgare. Infanteria bulgară înaintează în direcția Cladovei și se află la o distanță de 80 kilometri de acest orașel. În Cladova vestea înaintării armatei dușmane a produs consternare. Locuitorii mai cu dare de mână au trecut la T.-Severin, unde se vor stabili pe tot timpul războiului.

Sârbii se retrag dela Dunăre.

Berlin. — Lui „Vossische Zeitung” i-se anunță din București: După ce bateriile sârbești din ținutul Tekiei au fost reduse la tăcere, Sârbii au părăsit întreg malul Dunării. 600 soldați sârbi s'au refugiat pe teritoriul României. Cuceritorii au demontat tunurile de calibru mare rusești, pe cari Sârbii le așezaseră la Dunăre. Artileriștii ruși, trimiși să manueze aceste tunuri, poate vor reuși să se refugieze prin Cladova în România.

Un căpitan rus despre lupta dela Tekia.

București. — Se anunță din T.-Severin: Căpitanul rus Sinkievici, care ca comandant al unei baterii rusești a luat parte în lupta ce s'a dat la Tekia, și s'a refugiat în T.-Severin, a spus, că focul bateriilor austro-ungare la Stip a fost nimicitor, încât bateriile sârbești nu multă vreme s'au putut împotrivi.

Vasele austro-ungare gata de a porni în susul Dunărei.

T.-Severin. — Comandanții vaselor comerciale austro-ungare aflătoare prin porturile dunărene românești au primit telegrafic instrucțiuni, spre a fi în tot momentul gata spre a porni în curse, în susul Dunării.

În consecință pe aceste vase se observă o vie mișcare, pentru a se pune totul în cea mai perfectă ordine.

ANUNȚ.

La prăvălia societății comerciale pe acții „Severineana” din Caransebeș sunt mai multe locuri de îndeplinit.

Rugările sunt a se înainta direcțiunii. Competințele se vor stabili conform învoielii. Pot compete și domnișoare.

(Se 2532—3) **Directiunea.**

VINURI

vechi și noui de vândut.

Adresați-vă cu toată încrederea la proprietarul de vii din Siria (Világos) **Petru Benea**, căci Vă trimite numai vinuri bune, curate și pe lângă prețurile cele mai moderate.

Vinuri vechi din anul 1913 — 1914

Vin alb — — —	1:10	1:00
Bizling — — —	1:15	1:10
Roșu de Miniș — —	1:60	1:20
Carbenet — — —	1:40	—

Vinuri noui din anul 1915.

Vin alb — — — —	—	—80
Bizling — — — —	—	—82
Șiller — — — —	—	—86

Vinul se expediază cu rambursă dela 50 litri în sus sub îngrijirea mea proprie. Vase dau împrumut pe timp de două luni

Pentru calitatea vinului garantez.

No 2512

Petru Benea

propr. și neg. de vinuri
Világos (Arad m.)

Ministerul Finanțelor

Directiunea Contabilității Generale a Statului și a Datoriei Publice. Datoria Publică.

Nr. 91.092 din 18 August 1915.

Publicațiune.

A 50-a tragere la sorți a titlurilor de rentă 4% amortibilă din 1891, împrumutul de 45.000.000 lei, se va efectua în ziua de 18 Sept. / 1 Octomvrie 1915, ora 10 dimineața, în sala specială a Ministerului de Finanțe, conform dispozițiilor stabilite prin regulamentul publicat în Monitorul Oficial Nr. 245 din 7 Februarie 1906.

La aceasta tragere se vor amortiza titluri pentru o valoare nominală de: 504.000 lei, în proporția următoare:

25 titluri à	5.000 lei	125.000 lei.
61 ” ”	2500 ”	152.500 ”
150 ” ”	1.000 ”	150.000 ”
153 ” ”	500 ”	76.500 ”

389 titl. p. o valoare nomin. de: 504.000 lei.

Publicul este rugat a asista la tragere.

p. Directorul Contabilității Generale a Statului și Datoriei Publice,

D. Popovici

Frisch Károly

Temesvár-Józsefváros, Hunyadi-ut 64.

Măestru de împletituri de sârmă și de site.

Execută îngrădiri de poieni, parcuri și cruci mormântale, împletituri pentru site pentru nisip și pietriș, apărătoare de schintel pentru hornuri de locomobile cu aburi, etc.

Magazin de site, sârme fine, contrapulte, pentru economie și pentru casă, — cu prețuri foarte ieftine.

(Fi 2104)

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI.

SITUAȚIUNE SUMARA.

1914. 20 Septemvrie		ACTIV		1915. 12 Septemvrie 19 Septemvrie	
153 760 184	} stoc } } aur (monete) } 173 324 300 } (depozitat) } 25 220 000 } metalic } (lingouri) } 260 000 } trate și disponibil consid. ca aur } 80 979 883	210 560 184	100 000	273 961 965	279 784 183
605 226		56 700 000	417 186	415 026	
257 502 633		Argint și diverse monete	204 369 815	205 520 402	
130 864 840		Efecte scontate	51 223 728	52 487 239	
11 273 958	{ 35 111 100 Impr. pe ef. publice } 26 570 700 152 701 800 Impr. pe ef. publ. în ct. crt; } 48 685 800 95 253 740 57 447 860 din care nu s'au ridicat lei } 22 749 261 25 916 589	249 008 499	264 508 499		
11 999 357	Imprum. Statului de 15 milioane fără dobândă (1901)	11 273 958	11 273 958		
16 722 877	Imprumul statului în cnt crt pe bonuri de tezaur 3% aur (1914/1915.)	249 008 499	264 508 499		
4 025 281	Efectele Capitalului social	10 699 576	10 699 576		
6 743 022	Efectele fondului de rezervă	16 407 177	16 407 177		
1 088 511	„ amort. imobil. mobil. și mașinilor	3 956 681	3 956 681		
934 629	Imobile	6 738 025	6 738 025		
133 585 995	Mobilier și mașini de imprimerie.	1 111 153	1 111 153		
323 649 325	Cheltuieli de Administrațiune	808 464	972 663		
40 774 993	Efecte și alte valori în păstrare	138 768 116	139 221 216		
23 740 179	Bonuri de tezaur 3% aur în gaj p. Imprum. Statului	300 000 000	300 000 000		
7 962 109	Efecte în gaj și în păstrare provizorie	165 472 151	168 077 632		
1181 533 119	Conturi curente.	20 833 152	16 597 657		
12 000 000	Conturi de valori	21 756 407	21 745 677		
37 278 470	Conturi diverse	41 061 840	42 935 877		
5 579 162		1517867 893	1542452 641		
580 566 065	PASIV				
8 810 594	Capital	12 000 000	12 000 000		
4 118 301	Fond de rezervă	39 801 376	39 804 376		
21 890 490	Fondul amort. imobil. mobil. și mașinilor	5 907 700	5 907 700		
457 285 320	Bilete de bancă în circulațiune	719 306 795	733 219 910		
59 054 717	Profit și Pierdere	4 901 667	4 902 667		
1181 533 119	Dobânzi și beneficii diverse	3 235 185	3 668 193		
	Conturi curente și recipise la vedere	55 880 199	62 642 797		
	Efecte și alte valori de restituit	604 240 267	607 298 848		
	Conturi diverse	72 590 704	73 008 150		
		1517867 893	1542452 641		

Taxa: Scont 6%, Dobânda 7%.

Pielării (Co 2127)
talpe
achizite p. ghete
instrumente pentru

Dantofari și cismari
se pot procura mai bine
la:

Gyöngy Sándor

magazin de pielărie

BUDAPEST, III., Tavasz-u. 1. sz.

**In atențiunea
negustorilor!**

Acoperirea trebuințelor de
ciocoladă și zaharicale pen-
tru prețuri de fabrică. :: ::
In depozit: Kugler, Hel-
ler, Túrth și Manner. :: ::

GÁBOR MIKLÓS Arad,

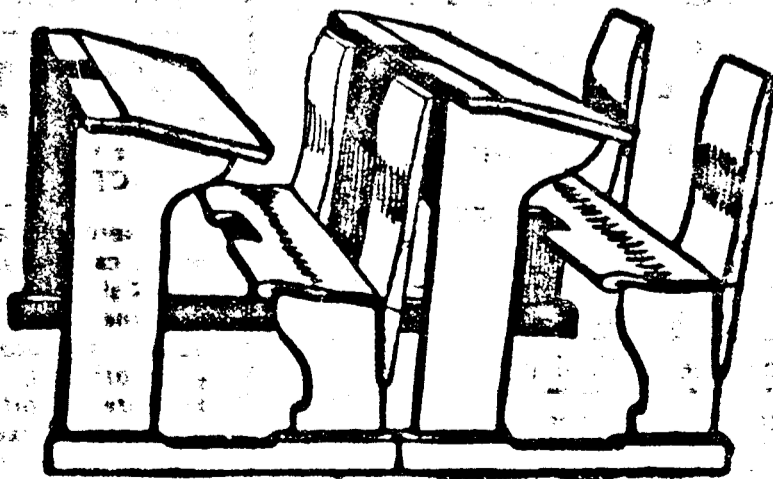
Piața Andrásy, colțul Salacz utca

Telefon 1059.

Telefon 1059.

(Ca 2270)

CORNEL JUCU

mare stabiliment
pentru aranja-
mente moderne
de șcaie și bi-
:: serici. ::

LUGOS,

strada Hunyadi nr.
11 și str. Corvin 9.

Telefon 24.

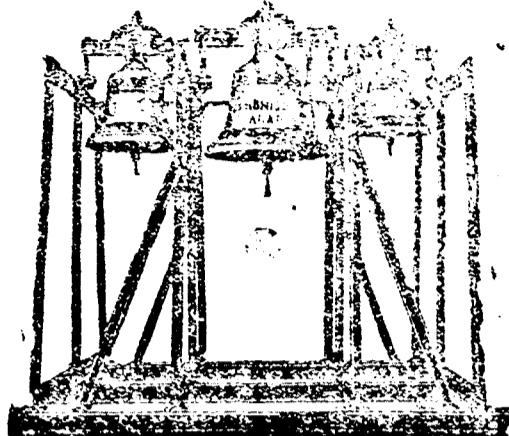
Fi 762

O nouă invențiune de clopote!

Clopotul rezonator brevetat

No 1632

este alcătuit așa că fortifică nu numai un sunet, ci și alt sunet armonice și astfel asmenitor acordului dă un sunet plin, puternic și sărbătoresc precum și adânc.

Echipamente p. clopote de fer
Staluri

Prospecte și preliminar de apese gratis

Friederich Hönig

fabrică de clopote brevetată

Arad, str. Rákoczi nr. 11-28.

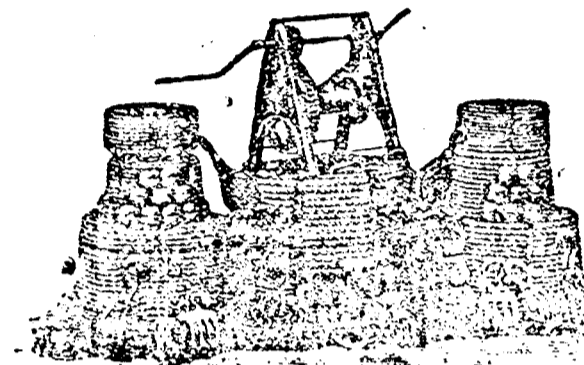
Carl Stürmer

funar
succesorul lui

Joh. Ongert's

SIBIIU

Hermannstadt
Saggasse 22.

■ Oferă lucrări de cânepă curată: funil pentru transmisiuni, funi pentru care, legătoare, ștreanguri, căpește, cingătoare ațe pentru rolete, ață pentru saci etc.

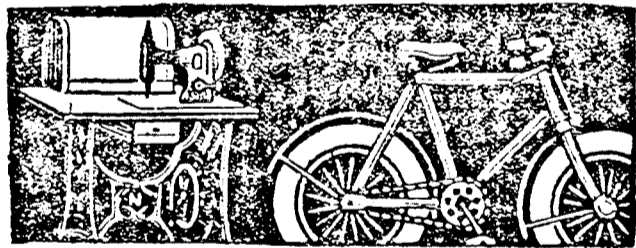
■ MARE ASORTIMENT DE AȚE ȘI FUNĂRII. ■

Revanzătorii primesc rabat!

Su 2069

Intreprindere „VATT” mecanică și electrică a lui
LEITNER, Cluj, (Kolozsvar).

Birou și magazin: Széchenyi-tér 41. (Palatul Széki).
Stabiliment: Malom-utca 8.

Va 2071

Reparări de automobile și gumă pentru automobile, mare atelier reparator de mașini de cusut, biciclete, mașini de scris, gramofone; prețuri ieftine, execuție solidă. — La comenzile din provincie nu se socotește pachetarea.

Cine se referă la acest ziar primește 10% rabat.

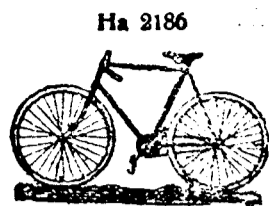
SZLANNÁR ÉS RÓTH

intreprindere de pictură de sticlă,
altare, biserici și sticlărie decorativă

Oradea-mare (Nagyvárad), Arany-János-u. 14.

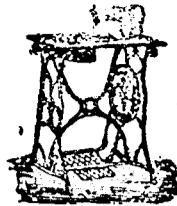
(Sa 2166)

Execută foarte frumos pictarea de sticlă, biserici, altare, icoane și fresco, totfelul de lucrări de marmoră. Execută decorațiuni de sticlă, lucrări de mozaic italiene și americane. Aurituri și pictarea tablourilor staționare.

F. HACK

mecanic

Sibiu-Nagyszeben, Dragoner-wache nr. 2.
lângă WILHELM ANDREE.

Execută totfelul de lucrări în bransa aceasta și anume:

mașini de cusut, biciclete, gramofone, aparate cinematografice, aparate fotografice, instrumente speciale și brevetate, precum și introducerea curentului electric și rețea telefonică.

Serviciu prompt și conștiințos. Prețuri ieftine.

CEL MAI MARE MAGAZIN DE BLĂNĂRIE

Dudás Sándor Kolozsvar
Unio-utca 8.

Își recomandă în atenția on. public din localitate și provincie bogatul său asortiment de blănării cu prețurile cele mai convenabile. Articole de fabricație proprie: mantale de blană, blane de călătorie, manșoane, boare, căciuli pentru domni și doamne, ultima modă și lucrări cu gust. Prețuri ieftine. Primește orice lucrări de blănării pentru prefacere, căptușire, căptușirea și collarea mantalelor. Serviciu prompt și conștiințos. Numai marfă bună și execuție de I-lei rang. (Du 1275—)

Dufek Kálmán, atelier de colorat și
fabrică de curățire
pe cale chimică

Cluj (Kolozsvar), str. Hegedus Sándor nr. 5.

Recomandă colorarea și curățirea pe cale chimică a hainelor de dame și bărbați, perdelelor, lucrurilor brodate și de mână etc în bucate gata sau desfăcute de olăliă, pe lângă o executare conștiințoasă și recunoscută de solidă. Am introdus: desinfecția și curățirea penelor, la caz de urgență în timp de 12 ore. — Comandele cu poșta conștiințos și punctual. — Hainele de doliu se execută cât se poate de repede.

Du 1345

CEL MAI MODERN INSTITUT TIPOGRAFIC
ROMĂNESC DIN UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

„CONCORDIA”

SOCIETATE
PE ACȚIUNI

ARAD,

STR. ZRINYI
NRUL 1/a.

Find aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie, ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat oligoie, precum și cu cele mai moderne litere, primește spre executare totfelul de opări, reviste, fol, placate, registre, tipărituri pentru băneși și societăți, precum și tipărituri advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funerale se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta bransă dela cele mai simple până la cele mai fine. — Executare promptă. — Prețuri moderate.